

Ole Samulson, immigrant med mer enn mot

Av Vidar Støen

Biografiske opplysninger.

Far: Samuel O. Dalslåen (144-1), snekker og småbruker, ryddet Stålan (139-14), men leide seinere Tøftan (139-3). Han giftet seg 2. g. 12.8.1878 med Marit Fløtten (59-7), begge til USA 1884.

Mor: Anne Hansdatter Sandom (175-1), død på Tøftan i 1874.

Ole Samuelson Stålan, født 23.6.1860 i Folldal, reiste til USA 17.10.1880, gift 17.5.1893 med Petra Mathilde Dahl født 30.7.1875 ved Starbuck, N.

Familien Samulson ca. 1910.
Fra v.: Ole, Selmer Normann,
Alva og Petra
Eier: Alva Samulson, Stanley

Dakota av norske foreldre. Petra døde 26.11.1943 og Ole døde 27.8.1946.

Barn: Selmer Norman, født 6.4.1894, død 1974, overtok farmen. Richard Alvin, født 1899, død 1901. Alva Rosabel, født 17.6.1903, skolelærer. Dessuten hadde 11 andre barn sitt hjem hos Samuelson.

FRA FOLLDAL TIL AMERIKA

Ole Samuelson tilbrakte mye av sin barndom hos onkel Hans som hadde invitert dattersønnen til å bo i lag med familien på Sandom (175-1). I folketellingen av 1865 står den da fem år gamle gutten oppført som husholdsmedlem der, og de stod seg bra økonomisk etter det Ole har fortalt i sin selvbiografi. Disse slektningene ville gjøre alt som stod i deres makt for å hjelpe gutten fram. Nå fikk da han også dobbelt dose skolegang i og med at han ble sendt til en annen av morens søsken, Ragnhild som var gift til Gravmobakken (173-1) mens (1) læreren holdt skole i den kretsen.

Den økende skoleinnsatsen ga resultater. Ole ble konfirmert med meget god «kristendoms-kunnskap», i følge presten Skavang, og lærer Aspeggen hadde skrevet under på at: «Ole er en lærevillig Gut der er udrustet med mere end almindelig gode Evner, ligesaa han ogsaa har et roligt og pent Vesen.» Onkel Hans bestemte han skulle bli prest. På Gravmobakken ble Ole godt kjent med den jevnaldrende fetter Martinius (Martin Bakken). Martin slo seg senere ned i Eau Claire, Wisconsin, med en stor byggmesterforretning. Disse to hadde mye med hverandre å gjøre i Amerika.

Andre minner fra denne tiden i Folldal har gjort sterkt inntrykk på Ole. En dag i 1868 sa

kusine Anne Sandom farvel og viftet med et stort kvit lommeterøkle som han besvarte med å svinge den lille grå hatten sin da hestene svingte ut av grinda. Anne Hansdatter ga lite livstegn fra seg i Amerika. Ole prøvde å oppsøke henne på en oppgitt adresse i Minneapolis uten å finne spor.

Utferdstrangen meldte seg også hos flere i Folldal hvor det ganske tidlig ble skapt en migrasjonstradisjon i og med det at gruvearbeiderne og andre unge menn tok seg arbeid i andre bygder. Ole reiste og ut sytten år gammel fordi gruvebygda Folldal ikke ga den evnerike ungdommen arbeid og nok utfordring. De neste tre årene var Ole Samuelson krambugutt hos landhandler M. Tangen på Tynset.

På krambua kom mange langveisfarende innom, og noen ganger hjemvendte og besøkende amerikanere. Ole ble overbevist av en av dem at Amerika var stedet for ham, og billetten fikk han av en annen betjent, Ole Bersvennson (Ole Vold), som ikke kunne reise den høsten, 1880, fordi kjæresten hans ikke var reiseklar. Billetten var sendt fra broren Ben Vold i Hey River, Wisconsin. Amerikabilletten kunne imidlertid lett overdras bare samme fødselsdatoen ble benyttet ved forespørsel. På brygga i Oslo fikk han imidlertid problemer da billettkontrolløren hadde mistanke om at denne forhåndsbetalte billetten var falsk, siden etternavnet var annerledes. En annen ekspeditør kom til unnsetning, og sa han kunne bare si ja på navnet til Ole Vold, og som bevis oppgi hans fødselsdato. Dette hadde ikke Ole tenkt å spørre om da han reiste fra Tynset. Dermed lå veien åpen til landet med alle mytene om frihet, demokrati og velstand.

Turen gikk fra Oslo til Hull med Cunard

Farmen til Sam Samuelson, ugift,
sett fra broren Andrew's hustak
Eier: Alva Samulson, Stanley

Ole Samulsons farm i 1886
Fra v.: Ole Samulson, Samuel
Fløtten, O. Dalslåen og Marit
Fløtten.
Dette tømmerhuset var der da Ole
kjøpte farmen i 1888, farmen ble
kalt Skaugstad.
Eier: Alva Samulson, Stanley

Steamship Line, derfra med tog til Liverpool, og båten kastet anker i Boston etter 13 dagers reise. Litt over 2 dager tok det med tog til Menomonie, Wisconsin, akkurat på dagen president Garfield ble valgt, den 2.11.1880. Velkomsten var overveldende med et slikt valgsirkus. Gatene var oversvømmet med en mengde fulle tømmerarbeidere, og Oles førsteinntrykk av Amerika var noe blandet. Han begynte å tvile på om han hadde valgt rett.

Det gikk imidlertid bedre da han kom i kontakt med noen som forsto norsk. Han fikk da rede på et sagbruk hvor det var en norsk arbeidsformann som sikkert kunne skaffe han arbeid. Språkproblemer hadde han også da tollene skulle passeres. Imigrantkontrolløren misoppfattet etternavnet og skrev det ned uten «e». Samulson ble det nye navnet i det nye landet.

EN TYPISK IMMIGRANT

Med den elementære engelskkunnskapen landhandler Tangens sønn, Peer, hadde gitt Ole i Norge, fant den unge Samulson frem til den norske arbeidsformannen ved et av verdens største sagbruk i byen Menomonie. Her fikk han arbeid med å forsyne de hvinende sagbladene med nok tømmer fra en stor dam ved å hekte fast jernlenker til stokkene som ble dratt inn mot bladene. Dette var til dels et hardt og farlig arbeid for en uøvet, da de måtte holde stort tempo for ikke å komme på etterskudd. For dette slitet fikk Ole seksten dollar i måneden, og arbeidsdagen var elleve timer med en times middagspause. Dersom han ga opp, måtte han betale tre dollar for hver måned han sluttet før kontraktiden var utløpt.

Sagbruket holdt det gående inntil isen la seg

over dammen om høsten. Deretter bar det opp i tømmerkogene i nordre Wisconsin. Hele fire dagsmarsjer i knedyp snø slet unge menn fra Tyskland og Norge seg frem i sine mokkasiner. Noen av mannskapene var for slitne etter de 150 kilometrene til å få i seg mat slik at de måtte mates.

Arbeidslederne ønsket å drive tømmerhoggerne til det ytterste, hadde de selv inntrykk av, skriver Ole. De erfarne mennene drev oksene på grensen til dyrplageri gjennom skogen med de tunge tømmerlassene. Så kom julefeiringen til disse skogene også. Alkohol var ikke tillatt å nyte her, men noen av kjørekarene ble tilbudt ekstra penger dersom de tok med noe brennevin fra byen neste gang de provianterte. Julefeiringen endte i slagsmål.

Ole arbeidet i skogen om vintrene og på sagbruket om somrene, inntil Amerikabilletten var tilbakebetalt og vel så det. Han mente nå at tiden var inne til å øke lønna og dermed sin sosiale og økonomiske status, for nykommerene fikk ikke noe annet enn de hardeste og dårligste betalte jobbene likevel. Dermed tok han jobb som assistent hos en handelsmann i Baldwin, litt øst for sagbruksbyen, men helsen tålte ikke innendørs arbeid. Atter en gang gikk han ut i tjeneste hos tømmersekskapene.

I likhet med Ole hadde de fleste immigrantene kommet til USA for å få seg sitt eget jordstykke. Nå hadde de endelig sjansen til å være eier av land under beskyttelse av «Stars and Stripes», som Ole uttrykker seg (2). Etterhvert som skogen var hugget vekk, solgte selskapene landet til farmerne. Mange østerdøler slo seg ned i disse områdene i Pierce og St. Croix counties, og i Spring

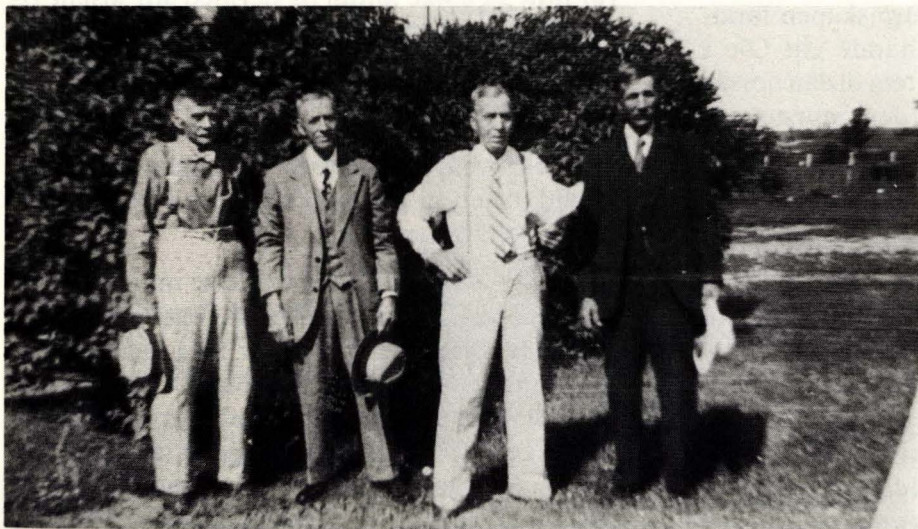
Lake «township» var praktisk talt alle folldøler og alvdøler. Ole visste at hans venn Ole Kroken (79-1) hadde kjøpt land ved Stanley, Wisconsin der det også var snøhugget. Bare eik og bøk ble stående igjen. Til forskjell fra furu kunne ikke disse harde vedslagene flyte nedover elvene, og dermed var ikke tømmersekskapene interessert i disse skogene før fabrikasjonen av trekull ble satt igang fra 1887. Trekullet ble brukt til jernsmelteovnene i Black River Falls og Spring Valley, Wis.

Nå hadde Ole spekulert på å reise vestover til Minnesota for å ta «homestead-land» på den flate prærien med tykk, gratis moldjord, i stedet for å kjøpe skoglandet fra fire til seks dollar for hver acre, som er omtrent fire dekar. Vennekapsbåndene var imidlertid sterkere og felleskapet var viktigere enn pengene, slik at Ole Krogen (Krogan) og Ole Samulson ble naboer, bare elva Wolf River skilte dem i skogene rundt Stanley.

Dessuten var skogen mer tiltrekkende enn de treløse, flate endeløse viddene. Forbrødringen fant sted i mai 1884.

Den samme høsten kom foreldrene til Ole Samulson over. De to andre brødrene til Ole, Anders og Svein, eller Andrew og Sam som de kalte seg i USA, var kommet over i 1882. Samuel Ståland (139-14) og hans kone Marit Fløtten (59-7) fant det tryggest å tilbringe alderdommen sammen med barna i USA. Familien var nå samlet igjen.

Andrew og Sam ble nærmeste naboer med hver sin farm. Ole kjøpte en 160 dekar stor farm med ei tømmerhytte hvor han bodde sammen med foreldrene. Dette huset ble byttet ut med et reisverkshus i 1890. Arbeidet ute på jorda bestod i å pløye, så og høste mellom stubbene som ennå ikke var ryddet vekk. Eiendommen ble utvidet etterhvert som økonomien tillot, og Ole kjøpte et

F.v.: Ole Krogan, Andrew Samulson, Sam Samulson og Ole Samulson, bildet er tatt i 1939.
Eier: Alva Samulson, Stanley

Dan Devines Logging Camp 1887.
Andrew Samuelson sitter på kanten
av taket, Sam Samuelson står mel-
lom og bakenfor de to karene i
retning pilen.

Eier: Art Samuelson, Stanley

oksespann i lag med Ole Krogan. Med dette tok de kontraktjobber for tømmersekskapene, og på den tiden de hadde til overs kjørte de vekk tømmeret som de selv felte på eiendommene sine. De tjente 1500 dollar i lag på en vinter i 1888 for å kjøre frem 500.000 fot tømmer til kullverket i Stanley sentrum, omtrent ei halv mil unna.

Arbeidet var hardt den første tiden. De ryddet land med handmakt etter de lange arbeidsdagene for å tjene til livets opphold, og til nedbetaling av gjeld på redskaper og eiendom. Til gjengjeld var samholdet sterkt blant nybyggerne. Disse hjalp hverandre med å bygge hus og annet på dugnad. Slike arbeidslag ble kalt «bier», og på en sommer var Ole med på 17 slike dugnadslag hvor de som oftest klarte å sette opp råbygget til en låve i løpet av en dag.

· NYBYGGERN OLE SAMULSON, EN HUMANIST

Her skiller Oles livshistorie seg fra de fleste andre nybyggerene. Mer og mer ble han trukket med i lokalpolitikken. Det første vervet var en type rådgivningsoppgave, «Supervisor for township of Thorp». Det hører med til historien at Ole ble valgt inn etter at en innflytelsesrik irsk bareier, Mc. Caffery, støttet denne nordmannen. Irlenderen fant på at de skulle reise til skogsleirene å gi arbeiderne gratis øl som en del av valgkampanjen. Ole hadde sine betenkligheter, men resultatet ble at han fikk majoriteten av stemmene, uansett etnisk tilhørighet.

Deretter bla han valgt til «ordfører» for den samme politiske enheten «township» eller liten

kommune, som det best kan sammenlignes med. Kort tid etter fikk han presset igjennom en avskalling av denne til «township of Worden», og her gjenvalgt som «chairman» for sju nye år frem til 1901. Hans oppgave besto blant annet i å oppta folketelling i sin krets, og første gang var i 1900.

Det var ikke bare innenfor lokalpolitikken Ole begrenset sitt interessefelt til. Den virkelige store oppgaven fikk han i 1901 da «fylket», eller Clark County, opprettet en ny stilling for å revurdere taksten av einedommene som grunnlag for en rettferdigere fastsettelse av skatt. Politikerne var særlig ute etter å høyne skattene til de grådige tømmersekskapene som hadde fått kjøpt landet til en billig penge, en og halv dollar for en acre. Deretter skamferte de skogen og drev ut alt salgbart tømmer, og til slutt tjente de grovt på å selge landet til nybyggerene for markedspris som var opp til tjue dollar.

Likevel bokførte selskapene verdien svært lavt for å slippe billigst unna. Prosentsatsene på formueskatt var relativt høye i USA, fordi myndighetene trenger penger til å finansiere det offentlige skoleverket. Politikerne så seg lei på denne «lovlige» skatteundragelsen, spesielt fordi jordbrukerne måtte betale tilsvarende mer.

Ole ble engasjert som «County Supervisor of Assessments» for å veilede lokale takstmenn i deres arbeid i å justere eidommens verdi. Han utførte jobben svært samvittighetsfullt, og satte formuen opp til sju ganger høyere enn selskapene selv hadde bokført. Dermed gikk mange selskaper til rettsak mot Ole. Disse tapte i første omgang én etter én. Deretter gikk tre selskaper sammen og appellerte til høyesterett, men denne folldølen vippet de ikke så lett av pinnen, for her

hadde han en sak som han kjempet for – de svake mot de sterke.

Merkelig nok måtte Ole betale utgiftene selv ved å føre saken for retten i hovestaden Madison i 1906. I tillegg til de praktiske merbelastningene maktet Ole å føre saken selv. Advokatrollen mestret han glimrende og vant, til stor ergrelse for motparten og til stor ekstrainntekt for myndighetene i mange år fremover. Disse inntektene overgikk langt utleggene til å føre saken. Ole fikk nå refundert utleggene sine da seieren var halt i land.

Men flere kampsaker var i emning, og i dette arbeidet sto fellesskapstanken sentralt hos denne nordboeren. Ole var med på å stifte en salgskooperasjon for jordbrukeren og en sparebank slik at de kunne skaffe tilveie kapital for jordbruket. Deretter ble han valgt inn i ulike verv som formann og sekretær med jevne mellomrom. Dessuten var han med i skolestyret og i menighetsråd i en årrekke. Ole Samulson var virkelig levende interessert i å delta i oppbyggingen av et nytt samfunn etter norske tradisjoner, tilpasset de lokale forholdene. Dette målet ble langt på vei nådd.

Selv sier Ole at han ikke hadde gjort noe bemerkelsesverdig. Det viktigste var for ham innsatsen til farmerne: «En virkelig pioner grunnlegger noe varig... han og hans familie har utført en milepæl i livet uansett om deres prosjekt var en finansiell suksess eller ei.» (Oversatt) (4). Farmerne hadde hans sympati, og i et brev skriver han noe betenkelig: «For den almindelige Mand ser det ud som at vort Regjerings system nedi gennem de sidste 50 aar har begunstighet Kapital og Industri og overladt den vigtigste Næringsvei i alle Land –

Ole Samulsons farm i 1910-11.
 F.v.: Ole S. med bøtte, Selmer S. på
 hest, Alva S. ved gjerdet, Petra S.
 bak Alva, Carrie Lien, nabo jente,
 Ed (Edvard) Lien (149-1) bak
 Carrie i vogna og Marit Fløtten i
 venstre kant på bildet.

Eier: Alva Samulson, Stanley

Ole Samulsons hus, ca. 1913.
 F.v.: Petra Samulson, Sigrid Lien,
 Selmer Samulson og Ole Samul-
 son.

Eier: Alva Samulson, Stanley

nemlig jordbruget til sin egen Skjæbne.» Deretter roser han norsk nybrottspolitikk i trettiårene.

Engasjementet var allsidig, og Ole var svært interessert i å formidle historie. Han skrev en historie om kirka deres og om den første tida folldølene bosatte seg i Stanley-området. Ved siden av dette har han skrevet en selvbiografi og en personlig skildring for de kommende generasjonene i egen familie.

Det er tydelig at Ole Samuelson har vært en opptatt og samfunnsengasjert mann. Ved siden av drev han med en farm på 480 dekar. Likevel har han funnet tid til å være sammen med familien. Egentlig går denne ansvarsfølelsen langt utover kjernefamilien. Mange immigranter fra Folldal kom også til Samuelson på farmen ved Stanley. Deriblant var de tre søsknene Even, Sigrid og Anne Lien (149-1), som hadde sitt hjem der inntil de klarte seg selv. I alt var det elleve barn som ble oppfostret av herr og fru Samuelson i tillegg til deres egne tre. Her var både husrom og hjerterom stort.

Avslutningsvis er det noen betraktninger Ole har over sitt liv og virke. Majoriteten av farmerne fra Folldal brukte nok en generasjon på å rydde landet og bygge opp en inntektsgivende farm. Likevel satte de fleste pris på sitt nye fedreland som de syntes var en god plass på jorda. Til forskjell fra så mange andre immigranter forventet ikke Ole Samuelson å bli rik i en fei i Amerika, men ganske beskjedent å finne arbeid for føda. I så måte hadde han lykkes og mye, mye mer. Han ville satset på det samme om igjen, men kanskje unngått noen feil. Han mente ellers at hans liv ikke hadde vært så ulikt mange andre nybyggere som kom til USA tomhendt, men med

en sterk vilje til å få noe ut av livet i dette flotte landet, - «in this great country».

På samme tid hadde Ole en stor beundring for Norge og hjembygda si. Han beundrer Norge og Sverige for deres fredsforlik i 1905, og nordmennenes heltmodige motstandskamp under den siste verdenskrigen. Dette økte anseelsen for norskamerikanerne slik som det amerikanske folk oppfattet disse begivenhetene.

Ole Samuelson besøkte aldri hjembygda Folldal, men han skriver i et brev til Henrik Brendryen, datert 15.3.1946: «Nu ja, jeg har seet noget af Livet i andre Livsstillinger ogsaa men naar jeg tenker tilbage paa det Koselige Livet paa en norsk Bondegaard saa tror jeg det er saa behageligt et Liv som noget og dersom jeg var yngre skulde Du faa se mig Komme op i Foldalen og forsøge at faa fat i en af Gardene deroppe og like det.

Noter:

1. Attest fra lærer Aspeggen datert Folldal, «26 te Juli 1879»
2. I Memo til familien side 7
3. På linje med Ingrid Semmingsens «konversasjons»-modell.
4. I et brev til Henrik Brendryen av 23.11.1938, side 6.
5. I brev til Henrik Brendryen av 27.3.1946, side 3. ellers:
Stanley, Our Town, 1871-1971. Utgitt av historiekomiteen for 100-års jubileet.